

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Конституційна ідентичність як категорія конституційного права»

здобувачки ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право»

за спеціальністю 081 «Право»

Никорак Ольги Юріївни

1. Актуальність теми дисертації

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлюється тим, що поняття конституційної ідентичності є часто вживаним не лише у наукових працях, а й у рішеннях органів конституційної юрисдикції. Набувши нової актуальності після набрання чинності Лісабонською Угодою, досліджуване поняття все ж не отримало належної конституційно-правової характеристики як окремий предмет дослідження у працях українських конституціоналістів. Як зміст цього міждисциплінарного поняття, так і його структура залежить від особливостей становлення кожної конституційної держави, відтак аналіз конституційної ідентичності як самостійної категорії конституційного на рівні дисертаційного дослідження є критично необхідним.

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка 06.12.2017 р., протокол № 43/12, та уточнено вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка 26.09.2018 р., протокол № 44/9.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційну роботу виконано відповідно до наукової теми кафедри конституційного права Львівського національного університету імені Івана Франка «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення розвитку української держави, конституційно-правових інститутів в умовах реформи децентралізації публічної влади» (номер державної реєстрації 0121U110203, науковий керівник – проф. Гураль П. Ф., термін виконання 01.01.2021–31.12.2023 р.р.).

3. Особистий внесок здобувачки в отриманні наукових результатів

Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Текстових запозичень у дисертації без посилання на джерело, інших елементів академічної недоброчесності у роботі не виявлено. Предмет дослідження розкритий О.Ю.Никорак загалом всебічно і повно, поданий у вигляді авторської наукової концепції, а цінність рукопису полягає у тому, що у ньому розглянута комплексна конституційно-правова характеристика конституційної ідентичності. Мета дисертаційного дослідження досягнута.

Розділ I присвячений аналізу методології дослідження родового поняття ідентичності, зокрема еволюцію філософського поняття тотожності до правової категорії через антропологічний вимір. Обґрунтовано, що полісемантичне поняття конституційної ідентичності у конституційному праві набуває ознак категорії і запропоновано авторське поняття. Розмежовано предмет дослідження із суміжними категоріями та різними тлумаченнями національної ідентичності.

У Розділі II окреслено структуру конституційної ідентичності через два виміри, об'єктивовані у національних конституційних цінностях та універсальних правових цінностях.

У Розділі III доведено поліваріантність генези та полісуб'єктність конституційної ідентичності через приклади конкретних держав (США, Іспанія, Німеччина, Україна) та Європейського Союзу.

Отримали подальший розвиток положення про розмежування конституційного виміру національної ідентичності та конституційної ідентичності, характерні риси конституційної ідентичності окремих держав та Європейського Союзу.

Запропоновано авторське визначення поняття конституційної ідентичності для цілей науки і практики конституційного права, оригінальну концепцію структури конституційної ідентичності та охарактеризовано окремі ознаки і елементи конституційної ідентичності України.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 10 публікаціях, серед яких 4 наукових статті, з них 3 – у фахових виданнях України; 1 – у періодичному закордонному виданні, та 6 тез доповідей на міжнародних та вітчизняних наукових конференціях. Аналіз наукових праць за темою дисертації дає змогу стверджувати, що опубліковані матеріали повною мірою відображають основні положення та висновки проведеного дослідження.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій

Результати дисертаційного дослідження є науково обґрунтованими та достовірними, оскільки одержані із застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Відповідні результати багаторазово апробовано у вигляді доповідей на науково-практичних конференціях та науковому семінарі, а також перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру вперше:

- проведене комплексне теоретичне дослідження поняття конституційної ідентичності як категорії саме конституційного права в Україні, яке включає розвиток категорії з родового поняття ідентичності, визначення дефініції, розмежування з суміжними поняттями, окреслення структури поняття та його компонентів, досліджена конституційна ідентичність окремих держав, Європейського Союзу та України;
- запропоновано для доповнення понятійно-категоріального апарату доктрини конституційного права авторське поняття конституційної ідентичності як категорії конституційного права;
- віднесено поняття «конституційної ідентичності» до категорій конституційного права, категорійність встановлено через специфічне поєднання уніфікуючих та диференційних чинників у поєднанні з прагненням до узагальнення;
- охарактеризовано структуру конституційної ідентичності, виокремлено частину компонентів конституційної ідентичності, з-поміж яких універсальні та національні конституційні цінності, зокрема особливості та принципи національної безпеки, зовнішньополітичні орієнтації, правовідносини використання державної(-их) (офіційної)(-их) мов (-и), релігійна чи секулярна ідентичність, конституційно-правові механізми захисту національної ідентичності, історичний досвід формування державності та суверенітету;
- визначено європейську і євроатлантичну інтеграцію у правовому вимірі як об'єктивований спосіб імплементації та утвердження універсальних цінностей в Україні;

– охарактеризовано конституційну ідентичність України крізь призму національних цінностей, роль яких стає вагомішою в умовах загроз самозбереження нації, у поєднанні з євроінтеграційними прагненнями як виразником універсальних цінностей Західної цивілізації;

удосконалено:

- пояснення доктринально-методологічного зв'язку та взаємозалежності родового поняття ідентичності як соціально-психологічної та правової категорії з конституційною ідентичністю;
- методологічні підходи до дослідження різних вимірів конституційної ідентичності як категорії конституційного права;
- розмежування поняття конституційної ідентичності зі схожими концепціями (конституційні цінності, конституційна традиція, абсолютна конституція, конституційна культура та конституційний патріотизм);
- співвідношення конституційної та національної ідентичностей з погляду конституційного права, права Європейського Союзу та філософії права;
- бачення взаємозв'язку між суб'єктами конституційної ідентичності (структура - народ та агент - громадянин);
- підхід до вивчення генези та підходів до розуміння конституційної ідентичності Європейського Союзу та Європейської економічної спільноти на різних етапах розвитку;
- аналіз поліваріантності зародження і розвитку конституційної ідентичності залежно від особливостей формування державності;

набули подальшого розвитку:

- вчення про генезу та сутність поняття ідентичності як психосоціальної тотожності для потреб та на основі досліджень соціальних і гуманітарних наук;
- положення щодо тлумачення і розуміння національної ідентичності як ідентичності етнічної та політичної нації;
- твердження щодо впливу як етнічно-національних (мова, релігія, державні символи), так і державно-правових (конституційні цінності, зовнішньополітичні орієнтації) ідентифікаторів на формування конституційної ідентичності;
- окреслення меж конституційної ідентичності у випадках зловживання поняттям та використання для виправдання порушення наднаціонального права;

- встановлення зв'язку між конституційною ідентичністю та міграційною політикою держав - як у контексті дотримання універсальних правових цінностей, так і захисту національних конституційних цінностей;
- окреслення універсальних правових цінностей, зокрема основоположної - людської гідності як компонента конституційної ідентичності;
- дослідження формування та особливостей конституційної ідентичності окремих держав (Німеччини, США, Іспанії, тощо);
- тези щодо природи феномену європейської конституційної ідентичності, базованої на спільних, універсальних конституційних цінностях держав Європейського Союзу.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

6.1. Статті у наукових фахових виданнях України:

- 1) Никорак О.Ю. Доктринальні підходи визначення конституційної ідентичності. *Український часопис конституційного права*. Випуск 4. 2018. С. 132-139.
- 2) Никорак О.Ю. Особливості формулювання та внесення змін до преамбули конституції як виразник динаміки конституційної ідентичності у постсоціалістичних державах. *Український часопис конституційного права*. Випуск 3. 2019. С. 53-63.
- 3) Никорак О.Ю. Роль державної мови у формуванні конституційної ідентичності: спроба критичного аналізу. *Порівняльно-аналітичне право*. №1. 2019. С. 85-88.

6.2. Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

- 1) Никорак О. Ю. Євроінтеграційні прагнення як компонент конституційної ідентичності: порівняльна характеристика. *Visegrad Journal on Human Rights*. Випуск 1. 2021. С.211-216.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

- 1) Никорак О.Ю. Державна мова як фактор конституційної ідентичності у рішеннях органів конституційної юрисдикції. *Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи: матеріали міжнар. студ.-асп. наук. Конференції (20-21 квітня 2018р.) за заг. ред. В.М. Бурдіна.*

- Львів, Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2018. С.24-26. (очна участь, тези конференції та доповідь на конференції)
- 2) Никорак О.Ю. Конституційна ідентичність у рішеннях органів конституційної юрисдикції. *Актуальні питання розвитку юридичної науки та практики*: матеріали Міжнар.наук.-практ. конференції в двох томах (18 травня 2018р.) за заг. ред. І.С. Гриценка. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. С.78-80. (заочна участь, тези конференції)
 - 3) Никорак О.Ю. Формування конституційної ідентичності ЄС та України: динаміка розвитку та взаємні впливи. *Юридична осінь 2018 року*: зб. тез доповідей та наук.повідомл. учасників всеукр. наук. конф. молодих вчених та студентів (14 листопада 2018). Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018. С.206-209. (заочна участь, тези конференції)
 - 4) Никорак О. Ю. Співвідношення понять «конституційна ідентичність» та «національна ідентичність». *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XXVI звітної науково-практичної конференції (6–7 лютого 2020 р.): у 2-ох ч. Ч. 1. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2020. С. 105 – 108. (очна участь, тези конференції та доповідь на конференції)
 - 5) Никорак О. Ю. Формування конституційної ідентичності: Німеччина, Іспанія та США. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XXVII звітної науково-практичної конференції (5–6 лютого 2021 р.): у 2-ох ч. Ч. 2. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2021. С. 206 – 211. (очна участь, тези конференції та доповідь на конференції)
 - 6) Никорак О.Ю. Концепція конституційної ідентичності Європейського Союзу: витоки та роль прав людини як ключової цінності. *Права людини як індикатор розвитку сучасної держави*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (13 грудня 2021 року) за ред. О. Васильченко; Є. Герасименко, О. Сінькевич, А. Матат. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2021. С. (очна участь, тези конференції та доповідь на конференції)

Тема дослідження була висвітлена на таких подіях: 1) науково-практичному семінарі аспірантів юридичного факультету Львівського

національного університету імені Івана Франка (2020 р.); 2) засіданні наукового семінару кафедри конституційного права (2023 р.).

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

Отримані висновки та пропозиції є першим комплексним дослідженням категорії конституційної ідентичності в конституційному праві в Україні, відтак можуть бути використані для удосконалення концептуальних положень конституційного права, є практично корисними для розвитку конституціоналізму, а також у:

- науково-дослідній роботі – для розвитку науки конституційного права, поглиблення знань та подальших наукових розвідок про категорію конституційної ідентичності;
- навчальному процесі – під час викладання таких дисциплін, як «Конституційне право України», «Конституційне право зарубіжних країн», «Міжнародне публічне право», «Право Європейського Союзу», «Теорія держави і права», «Філософія права» та низки галузевих дисциплін, а також підготовки відповідних навчально-методичних матеріалів.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

Сформульовані й обґрунтовані в дисертації положення можуть бути використані у:

- правотворчості – для доктринальної основи під час підготовки законопроектів, проектів змін до Конституції, врахування конституційної ідентичності у законодавчій та конституцієдавчій діяльності;
- правотлумачній діяльності – для теоретичної основи для обґрунтування висновків та рішень Конституційного Суду України;
- правозастосовній діяльності – для узгодження практики застосування нормативно-правових актів з конституційною ідентичністю.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України.

Дисертацію заслухано та обговорено на науковому семінарі кафедри конституційного права Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол №3 від 06.12.2023 р.). У ході обговорення дисертації суттєвих зауважень, які стосуються суті роботи, не було висунуто.

Дисертаційна робота Никорак Ольги Юріївни «Конституційна ідентичність як категорія конституційного права» є завершеним науковим дослідженням в межах поставлених завдань, в якому науково обґрунтовано і викладено авторські підходи до визначення поняття конституційної ідентичності як категорії конституційного права, розмежування зі схожими поняттями, структури і окремі компоненти конституційної ідентичності.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 4 наукових статтях, з них 3 – у фахових виданнях України; 1 – у закордонному періодичному виданні, та 6 тезах доповідей на міжнародних та вітчизняних наукових конференціях.

На основі вищенаведеного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота Никорак О. Ю. «Конституційна ідентичність як категорія конституційного права»

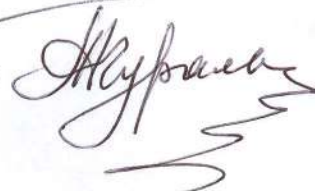
відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

2. Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»).

3. Наукові праці Никорак О. Ю., опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю та якістю відповідають пп. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

4. Дисертація «Конституційна ідентичність як категорія конституційного права» Никорак Ольги Юріївни рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Головуючий на засіданні наукового семінару,
завідувач кафедри конституційного права
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
професор, доктор юридичних наук
ГУРАЛІЙ

Павло

06 грудня 2023 року

Підпис професора Павла ГУРАЛЯ підтверджую.

Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
доцент

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА

